Studies on Social Science Insights
Yıl: 2025, Cilt: 5, Sayı: 3, ss.53-66
http://dx.doi.org/10.53035/SOSSCI.140

Dede Korkut Hikâyeleri Girişimci Kişiliği Besler Mi?

Do Dede Korkut Stories Nurture Entrepreneurial Personality?

Çalışma Başvuru Tarihi: 18.11.2025
Çalışma Kabul Tarihi: 01.12.2025
Çalışma Türü: Araştırma Makalesi

Yunus Emre GÜRSOY* **Nuran KELEŞ****

Anahtar Kelimeler:

Dede Korkut Hikâyeleri, Girişimcilik, Girişimci Kişilik Tipleri.

ÖZET

Bu araştırmanın amacı Dede Korkut Hikâyelerinin çocukların kişilik gelişimine ve özellikle girişimci kişilik özelliklerinin oluşumuna katkı sağlayıp sağlamadığını ortaya koymaktır. Çalışmada girişimcilik literatüründe yaygın kabul gören yenilikçilik, risk alma eğilimi, içsel denetim odağı, başarı ihtiyacı ve otonomi–bağımsızlık olmak üzere beş temel girişimci kişilik boyutu kuramsal çerçeve olarak kullanılmıştır. Araştırma, nitel araştırma yaklaşımına dayalı içerik analizi yöntemi ile yürütülmüştür. Veri kaynağı olarak Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları tarafından yayımlanan on iki Dede Korkut hikâyesi kullanılmıştır. Araştırmanın evreni, Dede Korkut Kitabı'ndaki tüm hikâyelerden; örneklemi ise içerik bütünlüğü korunarak tamamı analiz edilen bu on iki boydan oluşmaktadır. İki araştırmacı tarafından bağımsız biçimde gerçekleştirilen kodlamalar tematik karşılaştırma yöntemiyle birleştirilmiş ve elde edilen temalar girişimci kişilik boyutlarıyla ilişkilendirilmiştir. Araştırma sonucunda hikâyelerdeki kahramanların davranışlarının çoğunlukla girişimci kişilik özellikleriyle örtüştüğü tespit edilmiştir. Özellikle cesaret ve stratejik risk alma, özdenetim ve sorumluluk bilinci, yenilikçi problem çözme, kişisel başarıya yönelim, bağımsız karar verme ve otonomi gibi temaların hikâyelerde belirgin biçimde yer aldığı görülmüştür. Bu bulgular, hikâyelerin yalnızca ahlaki değer aktarımı yapan kültürel bir miras olmadığını; aynı zamanda özgüven, yaratıcılık, girişimcilik motivasyonu ve toplumsal liderlik özelliklerini destekleyen pedagojik bir işlev gördüğünü ortaya koymaktadır. Sonuç olarak, çalışma Dede Korkut hikâyelerinin çocukların girişimcilik potansiyelini yapılandırmada dolaylı fakat güçlü bir kültürel araç olabileceğini göstermektedir. Bu bulgu, hikâyelerin eğitim süreçlerinde daha etkili ve sistematik biçimde kullanılmasının çocukların girişimci kişilik gelişimini destekleyebileceğini göstermektedir.

Keywords:

Dede Korkut Stories, Entrepreneurship, Entrepreneurial Personality Types.

ABSTRACT

The aim of this study is to examine whether Dede Korkut Stories contribute to children's personality development and, in particular, to the formation of entrepreneurial personality traits. Five widely acknowledged entrepreneurial personality dimensions innovation, risk-taking tendency, internal locus of control, need for achievement, and autonomy independence were used as the theoretical framework of the research. The study was conducted using the qualitative research approach based on content analysis. The data source consisted of twelve Dede Korkut stories published by the Ministry of National Education. The population of the study included all narratives in the Dede Korkut Book, while the sample comprised all twelve stories analyzed in their entirety through systematic coding. The coding process was carried out independently by two researchers, and emerging categories were compared and merged through thematic analysis to establish links with entrepreneurial personality dimensions. The findings revealed that the behaviors of the protagonists in the stories strongly align with entrepreneurial personality characteristics. Prominent themes included courage and strategic risk-taking, self-regulation and responsibility, innovative problem-solving, achievement orientation, and independent decision-making and autonomy. These results indicate that Dede Korkut Stories function not only as cultural narratives that transmit moral values but also as pedagogical tools that foster self-confidence, creativity, entrepreneurial motivation, and socially oriented leadership skills. In conclusion, the study demonstrates that Dede Korkut Stories possess significant potential as an indirect yet powerful cultural resource for nurturing entrepreneurial tendencies in children. These findings suggest that integrating such narratives into educational practices may effectively support the development of entrepreneurial personality traits in early childhood.

* Dr. Öğr. Üyesi, Kırıkkale Üniversitesi, Fatma Şenses Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu, yunusemregursoy@kku.edu.tr, ORCID: 0000-0002-4491-1733
** Kırıkkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yönetim ve Organizasyon Yüksek Lisans Öğrencisi, nuran.ozcelik@ahievran.edu.tr, ORCID: 0009-0009-6305-1853

1. GİRİŞ

Kişilik gelişimi doğuştan gelen mizaç özelliklerinden aile ve çevre etkilerine kadar pek çok değişkenin rol oynadığı karmaşık bir süreç olarak tanımlanabilir. Erken çocukluk döneminde kişiliğin şekillenmesinde aile ilk ve en önemli dış etken olarak görülmektedir. Bu nedenle ebeveynler çocuklarının duygusal, sosyal ve ahlaki gelişimini desteklemek için çeşitli araçlar kullanmaktadır (Burger, 2006). Bu bağlamda hikâyeler çocuk eğitiminde eğlendirici olduğu kadar öğretici işleviyle de öne çıkan en eski ve etkili pedagojik araçlardan biri olduğu bilinmektedir.

Nitekim hikâyelerin basit, somut ve iyi-kötü zıtlıkları gibi kavramları içeren kurguları sayesinde çocukların zihninde kolaylıkla rol modeller oluşturabildiği belirtilmektedir. Bu rol modeller aracılığıyla hikâyeler çocukların kendi kişiliklerini keşfetmelerine yardımcı olan, onları farklı yaşam zorluklarına hazırlayan ve hayal gücünü besleyen kurgular sunmaktadır. Erken yaşlardan itibaren dinlenen hikâyeler çocukların zihinsel ve duygusal dünyasını şekillendirerek kişilik oluşumunun ilk basamaklarını inşa etmektedir (Zamansız Edebiyat ve Sanat Mecmuası, 2004).

Masri ve arkadaşlarının (2024) araştırmasına göre hikâyelerin yalnızca eğitici veya eğlendirici olmadığı, aynı zamanda psikolojik iyileşme, öğrenme ve aile ilişkilerini güçlendiren bütünsel bir araç olduğunu ifade edilmektedir. Bu çerçevede hikâyelerin çocukların gelişimine kümülatif katkı sağladığı, dil becerilerinden sosyal duygulara, değer aktarımından problem çözmeye kadar pek çok alanda pozitif etkilerinin bulunduğu görülmüştür. Örneğin; hikâyelerdeki iyi-kötü mücadelesi, adalet ve fedakârlık gibi temalar aracılığıyla çocuklar, günlük yaşamlarında karşılaşacakları çatışmaları nasıl yönetebileceklerini öğrenmektedirler. (Psych Central, 2023). Çocukluk döneminde kazanılan davranış ve tutumların bu temel kişilik boyutlarına yansıdığı, dolayısıyla ileriki yaşamda bireyin sosyal ilişkilerini ve mesleki eğilimlerini etkilediği bilinmektedir.

Hikâyelerin içerdiği sembolik mesajlar ve ahlaki dersler, çocukların benliğinde temel değerler ve kişilik özellikleri olarak içselleşebileceği öngörülmektedir. Örneğin cesur ve girişken bir masal kahramanı çocukta atılganlık (dışadönüklük) eğilimi uyandırabilir veya yardımsever bir karakter çocuğa empati ve uyumluluk aşılayabilme yetkinliği sergileyebilir.

Öte yandan girişimci kişilik kavramı son yıllarda hem psikoloji hem işletme literatüründe yoğun ilgi görmektedir. Girişimci bireyler sadece ekonomik fırsatları değerlendirme becerisi değil aynı zamanda kendi potansiyelini ortaya koyabilme, risk alabilme, yenilikçi düşünebilme ve topluma değer katabilme kapasitesi olarak tanımlanmaktadır. Girişimci bireylerin kişilik özellikleri bakımından özgüveni yüksek, bağımsız kararlar alabilen, sorunlara yaratıcı çözümler üretebilen, esnek ve dinamik yapıya sahip kişiler olduğu görülmüştür. Bu özelliklerin temellerinin ise çocuklukta atıldığı görülmektedir (Sajjad vd., 2023).

Antonic ve arkadaşları (2018) Beş Faktör Kişilik Modeli (Big Five) ile girişimcilik eğilimi ve performansı arasındaki ilişkiyi ampirik olarak test etmişlerdir. Araştırma girişimcilerin genellikle yüksek özgüven sahibi, bağımsız hareket edebilen ve fırsatları kendi çabalarıyla yaratmaya motive bireyler olduğunu göstermektedir.

Bu özellikler kişilik boyutları açısından değerlendirildiğinde girişimcilerin ortalamaya kıyasla daha dışadönük, yaratıcı (açık fikirli) ve sorumluluk sahibi, buna karşın daha düşük nevrotiklik (yüksek duygusal denge) ve bazen daha düşük uyumluluk sergileyebildiği görülmüştür (Zhao ve Seibert, 2006; Antoncic vd., 2018). Elbette ki her girişimci profili aynı değildir. Kültürel bağlam da girişimcilik kişiliğini biçimlendirmede önemli bir rol oynamaktadır (Hofstede vd., 2010). Örneğin bireyci kültürlerde çocuklara anlatılan hikâyeler bireysel cesaret ve başarıyı vurgularken, kolektivist toplumlarda dayanışma ve özveri temalarının öne çıktığı görülmüştür. Öyle ki; ileride ortaya çıkan girişimci davranışın doğasını da etkileyebilmektedir (Obschonka vd., 2015). Bu durum göz önüne alındığında Türk kültürünün Orta Asya bozkırlarından Anadolu'ya taşınan değerlerinin, yaşam biçiminin, inançların ve dünya görüşünün aktarım aracı olarak kabul edilen Dede Korkut Hikâyelerinin toplumun şekillenmesinde ortaya koyduğu etki sadece Türkler için değil, dünya halkları içinde önem arz ettiği bilinmektedir. Zira UNESCO (2018)'de "Dede Korkut Mirası: Kültürel Anlatılar, Müziğe Dayalı Hikâye Anlatımı ve Sosyal Uygulamaları" İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Mirası listesine almıştır. Bu niteliğiyle Dede Korkut hikâyeleri evrensel bir değer niteliği taşıdığı görülmüştür.

Bu araştırma Dede Korkut hikâyelerin girişimci kişilik özelliklerinin temelleri arasındaki ilişkiyi keşfetmek amacıyla yapılmıştır. Mevcut literatürde Dede Korkut hikâyelerin çocuk gelişimine katkısı üzerine pek çok çalışma (ör: Hakkoymaz ve Uygun, 2017; Deveci, Belet ve Türe, 2013; Tural, 2018) bulunmakla birlikte hikâyelerin özellikle girişimcilikle ilişkili kişilik tiplerini nasıl yansıttığı ve şekillendirdiğine dair bütüncül bir analiz eksikliği görülmüştür.

Bu araştırma "Dede Korkut Hikâyeleri Girişimci Kişiliği Besler Mi?" sorusunu nitel içerik analiziyle derinlemesine incelenmiştir. Son 10 yılda yayınlanan güncel ve güvenilir çalışmalar ışığında Dede Korkut hikâyelerin çocukların ileriki yaşamlarında girişimcilik eğilimlerine ne düşeyde besleyebileceği değerlendirilmiştir. Bu kapsamda Dede Korkut hikâyeleri nitel içerik analizi yöntemiyle analiz edilmiş, ortaya çıkan temalar girişimci kişilik boyutlarıyla ilişkilendirilmiş ve hikâye-girişimcilik kişilik arasındaki bağlantı açıklanmıştır.

2. HİKÂYELERİN KİŞİLİK GELİŞİMİNE ETKİSİ

Çocukluk; bireyin kişilik gelişiminin temellerinin atıldığı kritik bir dönem olarak tanımlanabilir. Bu dönemde edinilen deneyimler, bireyin gelecekteki sosyal ilişkilerini, karar verme mekanizmalarını ve benlik algısını şekillendirmektedir (Erikson, 1963). Hikâyelerin çocukların hayal gücünü geliştirirken aynı zamanda toplumsal değerleri öğrenmelerine,

duygusal zekâlarını geliştirmelerine ve kendilerini ifade edebilmelerine yardımcı olduğu görülmüştür (Bettelheim, 1976).

Hikâyelerin çocuklara dolaylı yollarla toplumsal normları ve değerleri öğrettiği bilinmektedir. İyi ile kötünün, doğru ile yanlışın, cesaret ile korkunun semboller üzerinden sunulması, çocukların ahlaki yargı geliştirmesine katkı sağlamaktadır (Yavuzer, 2010). Bu anlatıların çocuklara karmaşık duyguları anlamlandırmaları için bir çerçeve sunduğu ve duygusal farkındalıklarını artırdığı görülmüştür.

Hikâyeler, yani bireylerin yaşam öykülerini anlatma ya da yapılandırma biçimleri kişilik gelişiminde yalnızca yansıtıcı bir araç olmadığı, aynı zamanda kişilerarası ve kişisel dönüşüm için potansiyel bir ortam sağladığı görülmüştür. McLean ve arkadaşları (2022) "Stability and Change in Autobiographical Reasoning: A 4-year Longitudinal Study of Narrative Identity Development" başlıklı araştırmalarında ergenlikten genç yetişkinliğe geçiş sürecinde "kendilik-olay bağlantıları" ve "keşifçi işleme" gibi anlatı süreçlerinin orta düzeyde sıralama kararlılığı gösterdiği, bununla birlikte bağlamsal farklılıklara bağlı olarak değişkenlik taşıdığı saptanmıştır. Bu bulgu anlatı kimliği süreçlerinin (hikâyelerin) sabit kişilik özelliklerinden tamamen bağımsız olmayıp onların bir düzeyde gelişimine açık olduğunu göstermektedir.

Yine aynı şekilde Marshall ve arkadaşlarının (2024) "Personality Traits and Narrative Identity: Changes in Mid-Adolescence to Emerging Adulthood" başlıklı araştırmalarında ergenlik sonu ile genç yetişkinlik arasında hem kişilik özellikleri hem de anlatı kimliği katmanlarındaki eş zamanlı değişimler incelenmiştir. Araştırmada anlatı kimliği süreçlerinde ilerlemenin bazı kişilik özelliklerinde değişimi desteklemiş olabileceği öne sürülmüştür. Bu, hikâyelerin özellikle geç-ergenlik/erken-yetişkinlik geçiş dönemlerinde kişilik gelişimi için potansiyel bir mekanizma olabileceğini işaret etmektedir.

Ancak son bulgular daha dikkat çekicidir. Weidmann ve arkadaşları (2024) "Does Narrating the Life Story Predict Changes in Personality Traits and Characteristics?" başlıklı araştırmalarında yaşam öyküsü anlatımının doğrudan kişilik özelliklerinde uzun-dönem değişim öngörüsü sağlamadığı bulunmuştur. Bu sonuç hikâyelerin kişilik gelişiminde etkili olabileceğini ancak bu etkinin otomatik ya da güçlü olmayabileceğini vurgulamaktadır. Başka bir deyişle anlatının etkisi sabit olmayıp kişilik yapısı ile anlatı süreci arasındaki ilişki karmaşık ve bağlama bağlı olduğu ifade edilmiştir.

Bu anlamda hikâyelerin hem içerik hem de süreç yönünden de değerlendirilmesi önemlidir. Örneğin; anlatı biçiminin belirli bir "keşifçi işleme" ya da "kendilik-olay bağlantısı" içerip

içermemesi kişilik gelişimiyle ilişkili olabileceği değerlendirilmektedir (McLean vd., 2022). Diğer bir ifadeyle sadece hikâye anlatımı değil aynı zamanda hikâyenin nasıl yapılandırıldığı, ne kadar anlam üretildiği ve bireyin onu kendisiyle ilişkilendirme biçimi de kritik değişkenlerden olduğu görülmüştür.

Özetle; hikâyeler, kişilerin kim olduğunu anlamlandırma, geçmiş-şimdi-gelecek bağlarını inşa etme, görev-amaç şemalarını hayata geçirme açısından bir denklem sunmaktadır. Ancak kişilik özelliklerinde değişim yaratma potansiyeli, anlatının niteliğine, bireyin gelişimsel dönemiyle kesişmesine ve muhtemelen başka kişisel/çevresel etmenlere bağlı olduğu ifade edilmektedir.

3. GİRİŞİMCİ KİŞİLİK TİPLERİ

Girişimcilik sadece bir iş kurma süreci değil, aynı zamanda yenilik üretmenin, fırsatları değerlendirmenin ve topluma değer katmanın dinamik bir yolu olarak tanımlanmaktadır. Günümüzde hızla değişen ekonomik ve teknolojik koşullar karşısında, girişimciler yeni çözümler üreterek hem istihdam yaratmakta hem de ekonomik büyümeye katkı sağlamaktadır (Çöğürcü, 2016). Girişimcilik bireylerin kendi potansiyelini gerçekleştirmesine olanak tanırken, aynı zamanda toplumların kalkınmasında itici bir güç görevi gördüğü ifade edilmektedir. Risk alabilme cesareti, vizyoner bakış açısı ve problem çözme becerisi girişimciliği ekonomik çıktı yaratan bir unsur olmanın yanı sıra sosyal bir değer üretme aracı haline getirdiği görülmüştür. Bu nedenle girişimcilik bireyler ve toplumlar için sürdürülebilir bir geleceğin anahtarı olarak görülmektedir.

Girişimciliğin yalnızca mal veya hizmet üretmenin ötesinde, toplumsal değerlerin şekillenmesinde de etkin bir rol oynadığı bilinmektedir. Özellikle çağdaş girişimcilik anlayışı toplumu dönüştürme ve geliştirme amacı taşıyan sosyal ve etik değerlere büyük önem vermektedir. Girişimcilerin kurdukları işletmelerde benimsedikleri ilkeler ve ortaya koydukları vizyonla toplumun davranış biçimlerine, önceliklerine ve değer yargılarını doğrudan etki ettiği ifade edilmektedir.

Diğer bir ifadeyle girişimcinin çevreye duyarlı üretim yapması, eşitlikçi bir iş ortamı kurması ya da yerel kültürü desteklemesi bu değerlerin toplum genelinde benimsenmesine katkı sağlamaktadır. Ayrıca sosyal girişimciler gibi bazı girişimciler doğrudan toplumsal sorunlara çözüm üretmeyi hedeflediklerinden eğitim, sağlık, çevre ve insan hakları gibi alanlarda farkındalık yaratarak pozitif dönüşüme katkı sundukları gözlemlenmiştir. (Uzunaslan ve Tek, 2021). Bu niteliğiyle girişimcilik bireysel bir başarı hikâyesinden çok daha fazlası olup adım

adım bir toplumu dönüştüren, değer inşa eden ve gelecek nesillere ilham veren güçlü bir toplumsal aktör olarak ifade edilmektedir. Girişimciliğin bu denli hayati bir rol üstlenmesinde girişimcilerin sahip olduğu farklı kişilik özellikleri büyük önem taşımaktadır.

Bu bağlamda bireylerin girişimci davranış sergilemelerine etki eden kişilik özellikleri girişimcilik literatüründe yoğun bir şekilde tartışılmaktadır (Frese ve Gielnik, 2014). Girişimci kişilik bireyin yeni fikirler geliştirmesini, bu fikirleri uygulamaya koymasını ve süreci yönetmesini sağlayan psikolojik altyapı olarak tanımlanabilir. Literatürde genel kabul görmüş girişimci kişilik tiplerinin beş boyutta ele alındığı görülmüştür. Bunları;

- ***Yenilikçilik;*** Girişimcilerin belirsizlik ortamında fark yaratmak için yenilikçi davranışlar sergilediği ifade edilmiştir (Zhao vd., 2024).
- ***Risk Alma Eğilimi;*** Bilinçli ve öngörülü risk alma davranışıyla ilişkili olduğu görülmüştür (Antoncic vd., 2018).
- ***İçsel Denetim Odağı;*** Başarı ve başarısızlığın sorumluluğunu kendi kararlarına bağladığında girişimsel motivasyonun daha yüksek olduğu gözlemlenmiştir (Mueller ve Thomas, 2020).
- ***Başarı İhtiyacı;*** Başarı ihtiyacının sadece bireysel motivasyonu değil, aynı zamanda girişimsel kararlarda sebat etmeyi de etkilediği görülmüştür (Sajjad vd., 2023).
- ***Otonomi ve Bağımsızlık;*** Girişimciler için bu boyutun iş modelini oluşturma ve sürdürme yeteneğiyle bağlantılı olduğu ifade edilmiştir (Zhao ve Seibert, 2006).
- Girişimcilerin kişilik özelliklerini özetleyecek olursak değişime açık ve yaratıcı olmaları ile belirsizlik altında karar verme cesaretini ortaya koyabildikleri ifade edilmiştir. Aynı zamanda başarıyı kendi çabalarıyla ilişkilendirerek motivasyonlarını yüksek tutabildikleri, hedeflere ulaşma azmi ve kararlılığı sergiledikleri ve kendi yolunu çizme isteğini ortaya koyabildikleri görülmüştür.

4. YÖNTEM

Bu araştırma nitel araştırma yöntemine dayalı bir içerik analizi olarak kurgulanmıştır. Nitel içerik analizi (qualitative content analysis) metin veya görsel verilerde anlam kalıplarını sistematik biçimde tanımlamak, sınıflandırmak ve yorumlamak amacıyla kullanılan bir yöntem olarak ifade edilmektedir (Schreier, 2012). Bu yaklaşım sayısal sıklıklardan çok anlam ve bağlam üzerinde durduğu ve nitel araştırmalarda verilerin anlamlandırılmasını sağladığı ifade edilmektedir (Krippendorff, 2018).

Bu araştırmada belge inceleme yöntemi kullanılmıştır. Araştırmada doküman olarak Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları tarafından 2017 yılında ikinci baskı yayınlanan Süleyman Teyek'in "Dede Korkut Hikâyeleri" dijital kitabı temel alınmıştır. Araştırmanın evrenini Dede Korkut Hikâyelerini kapsayan "Dirse Han Oğlu Boğaç Han Boyu, Ulaş Oğlu Salur Kazan Boyu, Bay Büre Oğlu Bamsı Beyrek Boyu, Salur Kazan Oğlu Uruz Boyu, Duha Koca Oğlu Deli Dumrul Boyu, Kanglı Koca Oğlu Kan Turalı Boyu, Kazılık Koca Oğlu Yegenek Boyu, Aruz Koca Oğlu Basat ile Tepegöz Boyu, Begil Oğlu Emren Boyu, Uşun Koca Oğlu Seğrek Boyu, Salur Kazan'ın Esir Düştüğü Boy, Dış Oğuzların İç Oğuzlara İsyan Ettiği Boy" olmak üzere on iki hikâye oluşturmaktadır.

Hikâye metinleri tematik içerik analizi tekniğiyle çözümlenmiştir. İlk aşamada araştırmacılar on iki hikâye metnini defalarca okuyarak veriye aşinalık kazanmıştır. Ardından kodlama aşamasında her bir hikâyedeki belirgin özellikler ve iletilen değerler satır aralığı numaralarıyla not edilmiştir. Her hikâye metni araştırma amacı doğrultusunda karakterlerin özellikleri, olay örgüsü, verilen mesajlar ve hikâyenin taşıdığı ahlaki/ kültürel kodlar açısından iki araştırmacı tarafından ayrı ayrı kodlanmıştır. Ortaya koyulan kodlar çerçevesinde temalar oluşturulmuştur. Daha sonra her iki araştırmacı da oluşturmuş oldukları temaları karşılaştırıp farklılık arz eden noktalarda üçüncü bir uzman görüşüne başvurarak ortak bir karara varmıştır. Ortaya konulan temalar Dede Korkut Hikâyelerinde adı geçen kahramanların davranış özellikleri girişimci kişilik tipleriyle eşleştirilmiş ve bir tabloda özetlenmiştir.

Araştırmanın geçerlik ve güvenirlik unsurlarını artırmak için birden fazla araştırmacının bağımsız analiz yapması ve sonuçların karşılaştırılması iç tutarlılığı pekiştirmiştir. Devam eden süreçte elde edilen temaların literatürdeki kavramlarla tutarlılığı kontrol edilmiştir (örneğin bulunan "cesaret" temasının gerçekten dışadönüklük boyutuyla ilgili olup olmadığı literatürdeki tanımlarla karşılaştırılmıştır). Son olarak araştırma süreci şeffaf bir şekilde yürütülmüş, veri analiz adımları ayrıntılı olarak kayıt altına alınmış ve bulgular ham veri örnekleriyle desteklenerek sunulmuştur. Bu sayede çalışmanın metodolojik sağlamlığı ve bulgularının izlenebilirliği sağlanmıştır.

5. BULGULAR

Dede Korkut Hikâyelerinde geçen on iki hikâyenin metinleri içerik analizi yöntemiyle incelenmiş ve her hikâyenin kahramanlarının davranış özellikleri girişimci kişilik boyutlarıyla ilişkilendirilebilecek temalar taşıdığı görülmüştür. Tablo 1'de Dede Korkut Hikâyelerinin

adları, kahramanları, davranış özellikleri, eşleştirilen girişimci kişilik tipleri ve gerekçelerine yer verilmiştir.

Tablo 1. Dede Korkut Hikâyelerinin Kahramanları ve Girişimci Kişilik Boyutlarıyla İlişkisi

Hikâye Adı	Kahraman / Odak Karakter	Davranışsal Özellikler	Eşleşen Girişimci Kişilik Tipi	Gerekçe / Açıklama
Dirse Han Oğlu Boğaç Han	Boğaç Han	Cesaret, strateji, özdenetim, aile onuru	**Başarı İhtiyacı + İçsel Denetim Odağı**	"*Boynu uzun cins atlar seninse / Benim de içinde bineğim var. Bırakmam seni kırk namerde*." Başarılı olma isteği, kendini kanıtlama ve toplumsal statü kazanma güdüsünün baskın olduğu görülmüştür.
Ulaş Oğlu Salur Kazan'ın Evinin Yağmalanması	Salur Kazan	Liderlik, kriz yönetimi, dayanıklılık	**İçsel Denetim Odağı + Risk Alma Eğilimi**	*"Ünümü dinleyin beyler! Sözümü anlayın beyler! Yata yata yanlarımız ağrıdı. Dura dura bellerimiz kurudu. Yürüyelim beyler! Av avlayalım. Kuş kuşlayalım. Birbirimizle hoş geçinelim"* Zor durumlarda hızlı karar alır, riskten çekinmez; toplumu koruma refleksi vardır. Topluluğu harekete geçmeye çağrı, birlik ve hareket vurgusu, liderlik sorumluluğu taşıması bakımından değerli görülmüştür.
Bay Büre Oğlu Bamsı Beyrek	Bamsı Beyrek	Sözünde durma, özgürlük tutkusu, sabır	**İçsel Denetim Odağı + Otonomi ve Bağımsızlık**	*"Banu Çiçek ile Bamsı Beyrek nişanlanır. Bayburt Beyi Bamsı Beyrek'i tutsak eder. Bayburt Beyi'nin kızı, Beyrek'e âşık olur fakat Beyrek onu kabul etmez. Bir fırsatını bularak zindandan kaçar. Banu Çiçek'e gider ve evlenirler"* Kararlarını kendi belirler, kişisel değerlere göre hareket eder; bağımsız ruhludur.
Salur Kazan Oğlu Uruz Bey'in Esir Düşmesi	Uruz Bey	Olgunlaşma, içsel sorgulama, sabır	**İçsel Denetim Odağı + Otonomi ve Bağımsızlık**	*Uruz'un babası Dirse Han tarafından yanlışlıkla okla vurulması üzerine kendi kendine "Ben ne günah işledim ki babam beni nişan aldı? Ne suçum vardı ki beni yaraladı? Yoksa anam babama kötü söz mü söyledi? Yoksa ben bir erlik gösteremedim mi?"* Kaderi dışsal etkenlere değil, kendi çabasına bağlar; öz farkındalığı gelişmiştir.
Duha Koca Oğlu Deli Dumrul	Deli Dumrul	Meydan okuma, inanç, dönüşüm	**Yenilikçilik + Risk Alma Eğilimi**	*"Bu dünyada benden yürekli er mi var?* *Ben ölümü hiçe sayarım.* *Geçtiğim yerde düşman titrer.* *Azrail gelsin de görelim, can mı alır, can mı verir!"* Ölüm kavramına meydan okur; alışılmış düşünceyi sorgulayan yaratıcı bir tip olduğu açıklanmıştır.
Kanglı Koca Oğlu Kan Turalı	Kan Turalı	Cesaret, sınav, kararlılık	**Başarı İhtiyacı + Otonomi ve Bağımsızlık**	*"Üç canavarın her biriyle birden dövüşürüm;* *Yiğidin başı bir olur, dönmek olmaz!"* Engelleri aşma ve bireysel kahramanlık isteği, girişimci azimle örtüşmektedir.
Kazılık Koca Oğlu Yegenek	Yegenek	Stratejik planlama, akıl, aile sorumluluğu	**İçsel Denetim Odağı + Otonomi ve Bağımsızlık**	*"Babamı kurtarmaya gideyim, ama tek başıma gitmeyeyim;* *Yiğitleri yanıma alayım ki düşman bizi görmesin, baskın basana yarar."* Kararlarının sorumluluğunu üstlenir, sonucu kendi yeteneğine bağlamaktadır.
Aruz Koca Oğlu Basat ile Tepegöz	Basat	Problem çözme, yenilik, strateji	**Yenilikçilik + Risk Alma Eğilimi**	*"Bu demir gövdeye ok işlemez;* *Ok ile olmazsa akıl ile olur.* *Onu yenmek için başka çare bulmak gerek."*Farklı düşünme biçimleri geliştirir, toplum yararına risk aldığı, geleneksel savaş yöntemlerini bırakıp stratejik zayıf noktayı aradığı görülmüştür.
Begil Oğlu Emren	Emren	Gençlik öfkesi, hatayı fark etme, uzlaşma	**İçsel Denetim Odağı + Otonomi ve Bağımsızlık**	*"Babamı incittim, doğru etmedim.* *Geri dönüp gönlünü alayım;* *Büyük ile dargın durmak erliğe yakışmaz."* Kendi kararlarının sonuçlarını üstlenir, bağımsız

				düşünceyle uzlaşma geliştirir.
Uşun Koca Oğlu Seğrek	Seğrek	Sabır, vefa, fedakârlık	**Başarı İhtiyacı + İçsel Denetim Odağı**	*"Kardeşim için can vermeye hazırım; Yıllardır onun yolunu gözledim. Bir kardeşi kurtarmak için sabır da vefa da gerek; Gerekirse canımdan geçerim."* Engelleri aşmak için sebat eder; başarının kaynağını kendi çabasında görür.
Salur Kazan'ın Esir Düştüğü Boy	Salur Kazan	Liderlik, inisiyatif, dayanışma	**Risk Alma Eğilimi + Otonomi ve Bağımsızlık**	*"Beyler! Yurdum yağmalandı. Yerinizde durmayın; kalkın, birlik olalım! Birlik olmazsak düşman üstümüze çöker."* Kendisini riske atarak toplumu kurtarır; bağımsız lider refleksi sergiler.
İç Oğuz'un Dış Oğuz'a Asi Olduğu ve Beyrek'in Öldüğü Boy	Bamsı Beyrek	Sadakat, adalet, içsel tutarlılık	**İçsel Denetim Odağı + Otonomi ve Bağımsızlık**	*"On altı yıl tutsak tuttular, ben yine sözümden dönmedim. Bana kötülük edenlere kötülük etmedim; Yiğit olan haksızlıkla iş görmez."* Değerlerinden taviz vermez, kararı kendi inanç sistemine göre verir.

Tablo 1'de girişimci kişilik tipleri çerçevesinde on iki Dede Korkut Hikâyesinin kahramanları girişimci kişilik tipleriyle eşleştirilmiştir. Tablo 1'e göre;

- ***Yenilikçilik:*** Özellikle Deli Dumrul ve Basat hikâyelerinde belirgin biçimde ortaya çıkmaktadır. Bu karakterler mevcut düzeni sorgulayan, yeni yollar arayan, kalıpların dışına çıkan yaratıcı tipler olduğu görülmüştür. Bu yönüyle yenilikçilik Türk destan geleneğinde "akıl ve farklı düşünme" refleksiyle ilişkili olduğu açıklanmıştır.
- ***Risk Alma Eğilimi:*** Salur Kazan, Kan Turalı ve Basat gibi kahramanların zorluklar karşısında kişisel tehlikeyi göze alarak toplumsal yararı önceleyen davranışlar sergiledikleri görülmüştür. Risk alma davrnışı bu metinlerde yalnızca cesaret değil, stratejik öngörü ve liderlik anlamına da geldiği açıklanmıştır.
- ***İçsel Denetim Odağı:*** Boğaç Han, Uruz, Yegenek, Seğrek ve Beyrek hikâyelerinde görüldüğü üzere kahramanlar kaderi dış etkenlere değil kendi çabalarına bağlamaktadır. Bu özellik Türk toplumunda sorumluluk bilinci ve öz yönetim değerinin köklü olduğunu göstermektedir.
- ***Başarı İhtiyacı:*** Boğaç Han, Kan Turalı ve Seğrek karakterleri başarıyı kişisel onur, aile itibarı ve toplumsal sorumlulukla bütünleştirmektedirler. Başarı, bireysel yükselmeden çok "topluma fayda sağlayan erdemli ilerleme" olarak kurgulanmıştır. Bu niteliğiyle kolektivist bir yapı gözlemlenmektedir.
- ***Otonomi ve Bağımsızlık:*** Bamsı Beyrek, Kan Turalı, Emren ve Beyrek gibi karakterlerde özgür karar alma, kişisel değerlere bağlı kalma ve dış baskılardan etkilenmeme ön plan olduğu görülmüştür. Bu yönüyle Türk kültüründe bireysel özgürlük ile toplumsal sadakat arasındaki dengenin erken bir ifadesi olarak

tanımlanmaktadır.

Dede Korkut kahramanlarının her birinin girişimci kişilik boyutlarından herhangi biriyle eşlettiği açıklanmıştır. Türk kültürünün destan kahramanları; yenilikçi düşünme, risk alma, öz denetim, başarıya odaklanma ve bağımsızlık gibi modern girişimcilik değerlerinin erken biçimlerini yansıtmaktadır. Bu nedenle Dede Korkut Hikâyeleri yalnızca ahlaki değil, aynı zamanda psikolojik ve girişimcilik kültürü açısından da eğitsel miras niteliği taşıdığı ifade edilmiştir.

6. SONUÇ

Bu araştırmanın bulguları Dede Korkut Hikâyelerinin çocukların kişilik gelişiminde güçlü bir dönüştürücü etkiye sahip olduğunu ve girişimci kişilik özelliklerinin erken yaşta temellenmesine önemli katkılar sunduğunu göstermektedir. Nitel içerik analizi sonucunda hikâyelerde yer alan kahramanların modern girişimcilik literatüründe vurgulanan yenilikçilik, risk alma eğilimi, içsel denetim odağı, başarı ihtiyacı, otonomi ve bağımsızlık gibi kişilik özelliklerini yoğun biçimde temsil ettikleri ortaya koyulmuştur. Elde edilen bu sonuç girişimci kişiliğin yalnızca günümüz ekonomik ve sosyal koşullarında ortaya çıkan bir eğilim olmadığını, kökleri kültürel anlatılara, destanlara ve halk hikâyelerine kadar uzanan tarihsel bir boyuta sahip olduğunu göstermektedir.

Araştırmanın bulguları Hakkoymaz ve Uygun'un (2017) "Dede Korkut Hikâyelerindeki Üstün Yetenekli Çocuklar" çalışmasıyla da önemli ölçüde örtüşmektedir. Bu çalışmada tespit edilen bilişsel çeviklik, yaratıcılık, güçlü hafıza, erken yaşta liderlik kapasitesi, sosyal-duygusal olgunluk gibi üstün yeteneklilik göstergeleri girişimci kişilik özelliklerinin gelişimsel karşılıklarıyla dikkat çekici bir paralellik göstermektedir. Dolayısıyla her iki çalışmanın bulguları hikâyelerin yalnızca kültürel kimlik aktarımı yapmadığını, aynı zamanda üstün yetenekliliği ve girişimciliği destekleyen bir öğrenme ekosistemi sunduğunu ortaya koymaktadır.

Benzer şekilde hikâyelerde bulunan değer unsurlarını inceleyen Deveci, Belet ve Türe (2013) çalışmasının sonuçları da bu araştırmanın bulgularını desteklemektedir. Dede Korkut anlatılarının sevgi, cesaret, sorumluluk, sadakat, onur, dayanışma, merhamet ve vatanseverlik gibi değerleri güçlü biçimde aktardığı tespit edilmiştir. Bu değerler günümüz girişimcilik literatüründe sıkça vurgulanan etik duyarlılık, toplumsal fayda yaratma, takım çalışması, liderlik etikası ve sosyal sorumluluk gibi unsurlarla yakından ilişkilidir. Bu yönüyle Dede

Korkut hikâyeleri sadece bireysel girişimcilik davranışlarını değil, aynı zamanda etik ve toplumsal temelli girişimcilik yaklaşımını da beslemekte olduğu görülmüştür.

Dede Korkut Hikâyelerinin çocuklarda girişimcilik yönelimini destekleyen tüm boyutlara (bilişsel, duygusal, sosyal, değer temelli ve davranışsal) aynı anda temas eden çok katmanlı bir yapı sunduğu açıklanmıştır. Hikâyelerdeki kahramanların bağımsız hareket etme, yenilik üretme, sorun çözme, risk alma, toplumu koruma ve değer üretme gibi davranışları, çocuklara güçlü rol modeller sunmakta ve girişimcilik yönelimini teşvik ederek içsel motivasyonları güçlendirmektedir.

Tüm bu bulgular birlikte değerlendirildiğinde Dede Korkut Hikâyeleri; kültürel kimlik ve değer aktarımının ötesine geçen, girişimci kişilik gelişiminin bilişsel, duygusal, etik ve sosyal temellerini destekleyen özgün bir eğitsel kaynak olduğu ifade edilmiştir. Hikâyelerin eğitim programlarına güçlü entegrasyonu, erken yaşlarda girişimcilik farkındalığının geliştirilmesi, yaratıcı düşünmenin desteklenmesi, değer temelli liderlik davranışlarının pekiştirilmesi ve çocukların kendini gerçekleştirme süreçlerinin güçlendirilmesi açısından önemli fırsatlar sunduğu ortaya konulmuştur.

Dede Korkut hikâyelerinin girişimci kişilik özelliklerini besleme potansiyeli kuramsal açıdan güçlü görünmektedir. Ancak bu potansiyelin gerçek davranış ve tutumlara yansıyan kesin etkisini söyleyebilmek için uygulamalı bilimsel kanıtlara ihtiyaç vardır. Bu nedenle gelecekte yapılacak araştırmalarda deneysel ya da yarı deneysel desenler kullanılarak hikâyelerin bireylerin yenilikçilik, risk alma, problem çözme, öz-yeterlik ve dayanıklılık gibi girişimci nitelikler üzerindeki etkisinin nicel olarak ölçülmesi önem taşımaktadır. Ayrıca uzunlamasına çalışmalarla hikâye temelli öğrenmenin kalıcılığı, davranışa dönüşme düzeyi ve farklı yaş gruplarındaki etkileri incelenmelidir. Bu çalışma kuramsal bir çerçeve sunmakta olup ileride yapılacak araştırmaların, kültürel anlatıların girişimcilik gelişimi üzerindeki etkisini ampirik olarak sınayarak literatürdeki mevcut boşluğu doldurması beklenmektedir. Böylece hem girişimcilik eğitimi alanına hem de geleneksel kültürel mirasın çağdaş öğrenme süreçlerindeki rolüne yönelik daha güçlü bilimsel kanıtlar üretilecektir.

Sonuç olarak bu araştırma Dede Korkut hikâyelerinin yerli, kültürel olarak köklü, çok boyutlu ve pedagojik olarak güçlü bir girişimcilik eğitim materyali olma potansiyelini ortaya koymakta, eğitimciler, araştırmacılar ve politika yapıcılar için bu anlatıların eğitim sistemine daha stratejik biçimde entegre edilmesi gerektiğini önem arz etmektedir.

Bu araştırmada elde edilen bulgular ışığında sunulan öneriler;

- Dede Korkut hikâyelerinin içerdiği yenilikçilik, risk alma, sorumluluk, liderlik ve değer temelli davranışlar göz önüne alındığında, hikâyeler özellikle **girişimcilik eğitimi, değer eğitimi, karakter eğitimi ve yaratıcı düşünme** kazanımlarıyla ilişkilendirilerek eğitim programlarına planlı biçimde entegre edilebilir.
- Özellikle ilköğretim düzeyinde çocukların kişilik gelişimine erken dönemde katkı sağlayan modüller hazırlanabilir.
- Hikâyelerde yer alan kahramanların girişimci davranışları ders içeriklerinde **rol model** olarak kullanılabilir.
- Öğrencilerin kendi hikâyelerini yazdıkları, kahramanların karşılaştığı problemleri çözmeye yönelik yaratıcı görevler geliştirdikleri **"hikâye temelli girişimcilik atölyeleri"** tasarlanabilir.
- Dede Korkut hikâyeleri; psikoloji, eğitim bilimleri, edebiyat, kültürel antropoloji ve girişimcilik alanlarının kesişiminde incelenebilecek zengin bir yapıya sahiptir. Bu nedenle ileri çalışmalarda **disiplinler arası araştırma ekipleri** oluşturularak hikâyelerin çocuk gelişimi ve girişimcilik üzerindeki etkileri daha kapsamlı biçimde analiz edilebilir.
- Eğitim politikalarında **yerli ve kültürel temelli girişimcilik eğitim içeriklerinin artırılması,** çocukların öz kimlik ve değerlerine dayalı yaratıcı girişimcilik becerileri geliştirmesine katkı sağlayabilir. Dede Korkut hikâyeleri bu kapsamda stratejik öneme sahiptir.
- Hikâyelerin girişimcilik üzerindeki etkisi **deneysel araştırmalar** ile test edilebilir.
- Öğrencilerin hikâyelerle etkileşim süreçleri **gözlem ve performans değerlendirme yöntemleri** ile ölçülebilir.
- Farklı yaş gruplarında hikâyelerin etkisi karşılaştırılarak **gelişimsel bir model** oluşturulabilir.

KAYNAKLAR

Antoncic, B., Bratkovic Kregar, T., Singh, G., & DeNoble, A. (2018). The Big Five personality–entrepreneurship relationship: Evidence from Slovenia. *Journal of Small Business Management, 56*(4), 572–593. https://doi.org/10.1111/jsbm.12218

Bettelheim, B. (1976). *The uses of enchantment: The meaning and importance of fairy tales*. New York: Vintage Books.

Burger, J. M. (2006). *Kişilik* (İ. D. Erguvan Sarıoğlu, Çev.). İstanbul: Kaknüs Yayıncılık.

Çöğürcü, İ. (2016). İktisadi doktrinlerde geçmişten günümüze girişimciliğin önemi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (35), 65–80.

Deveci, H., Belet, Ş., & Türe, H. (2013). Dede Korkut hikâyelerinde yer alan değerler. *Turkish Studies, 8*(1), 1325–1342.

Erikson, E. H. (1963). *Childhood and society*. New York: Norton.

Frese, M., & Gielnik, M. M. (2014). The psychology of entrepreneurship. *Annual Review of Organizational Psychology and Organizational Behavior, 1*(1), 413–438.

Hakkoymaz, S., & Uygun, N. (2017). Dede Korkut hikâyelerindeki üstün yetenekli çocuklar. *Eğitim Kuram ve Uygulama Araştırmaları Dergisi,* 3(2), 22–34.

Hofstede, G., Hofstede, G. J., & Minkov, M. (2010). *Cultures and organizations: Software of the mind*. New York, NY: McGraw-Hill.

Krippendorff, K. (2018). *Content analysis: An introduction to its methodology* (4th ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.

Marshall, S., McLean, K., & Syed, M. (2024). Personality traits and narrative identity: Changes in mid-adolescence to emerging adulthood. Journal of Personality and Social Psychology, 126(4), 512–530.

Masri, A. S., Nuryatin, A., Subyantoro, S., Doyin, M., & Prusdianto, P. (2024). Therapeutic fairytales for holistic child development: A systematic literature review of clinical, educational, and family-based practices. *Journal of Mother and Child, 28*(1), 136–145. https://doi.org/10.34763/jmotherandchild.20242801.d-24-00040

McLean, K. C., Pasupathi, M., & Fivush, R. (2022). Stability and change in autobiographical reasoning: A 4-year longitudinal study of narrative identity development. *Developmental Psychology, 58*(3), 479–492.

Mueller, S. L., & Thomas, A. S. (2020). Culture and entrepreneurial potential: A nine-country study. *Entrepreneurship Theory and Practice, 44*(5), 987–1008.

Obschonka, M., Schmitt-Rodermund, E., Silbereisen, R. K., Gosling, S. D., & Potter, J. (2015). The regional distribution and correlates of an entrepreneurship-prone personality profile in the United States, Germany, and the United Kingdom. *Journal of Personality and Social Psychology, 108*(6), 1068–1092. https://doi.org/10.1037/pspp0000019

Psych Central. (2023, September 7). How do fairytales affect child development? https://psychcentral.com/health/pros-and-cons-of-exposing-kids-to-fairytales

Sajjad, A., Eweje, G., & Tappin, D. (2023). Personality traits and social entrepreneurship: The mediating role of empathy and prosocial motivation. *Journal of Social Entrepreneurship, 14*(1), 35–58. https://doi.org/10.1080/19420676.2021.1872019

Schreier, M. (2012). *Qualitative content analysis in practice.* Thousand Oaks, CA: Sage.

UNESCO. (2018). Dede Korkut Heritage: Epic culture, folk tales and music. UNESCO Intangible Cultural Heritage List. Retrieved from https://ich.unesco.org

Uzunaslan, İ., ve Tek, S. (2021). Sosyal girişimcilik ve sosyal hizmet. *Toplum ve Sosyal Hizmet, 32*(3), 1195–1214.

Weidmann, R., Bluck, S., & McAdams, D. (2024). Does narrating the life story predict changes in personality traits? *Personality and Individual Differences, 209*, 112–124.

Yavuzer, H. (2010). *Çocuk psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Zamansız Edebiyat ve Sanat Mecmuası. (2004).

Zhang, J., Eid, R., Agag, G., Chen, C., & Fu, R. (2024). Exploring the link between entrepreneurial passion and SMEs retailers' performance: The role of exploration and exploitation under different cultural contexts. Journal of Retailing and Consumer Services, 78, Article 103744. https://doi.org/10.1016/j.jretconser.2024.103744

Zhao, H., & Seibert, S. E. (2006). The Big Five personality dimensions and entrepreneurial status. *Journal of Applied Psychology, 91*(2), 259–271. https://doi.org/10.1037/0021-9010.91.2.259